

УДК 330.543.624:332

DOI: 10.25140/2411-5215-2019-4(20)-289-297

*Галина Самійленко***ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ
СПЕЦІАЛЬНИХ (ВІЛЬНИХ) ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН ЯК ФОРМИ
ТЕРИТОРІАЛЬНО-ГАЛУЗЕВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНІВ***Галина Самоїленко***ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОЗДАНИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ
СПЕЦИАЛЬНЫХ (СВОБОДНЫХ) ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН
КАК ФОРМЫ ТЕРРИТОРИАЛЬНО-ОТРАСЛЕВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ
ХОЗЯЙСТВА РЕГИОНОВ***Halyna Samiilenko***THEORETICAL FUNDAMENTALS OF CREATION AND FUNCTIONING
OF SPECIAL (FREE) ECONOMIC ZONES AS FORMS
OF TERRITORIAL-SECTORAL ORGANIZATION OF ECONOMY**

Стаття присвячена вивченню теоретичних засад діяльності спеціальних (вільних) економічних зон як форми територіально-галузевої організації господарства регіонів. З'ясовано визначення та функціональні типи спеціальних (вільних) економічних зон відповідно до законодавства України. Надано характеристику існуючих вітчизняних спеціальних (вільних) економічних зон та визначено основні показники їх функціонування. Досліджено основні цілі, завдання, вихідні критерії, причини та умови створення спеціальних економічних зон та вплив їхньої діяльності на організацію регіонально-господарських систем. Наведено класифікацію спеціальних економічних зон. З'ясовано основні переваги та недоліки зазначеної форми територіально-галузевої організації господарства на основі вивчення закордонного та вітчизняного досвіду їх функціонування.

Ключові слова: спеціальні (вільні) економічні зони; територіально-галузева організація господарства регіону; мета та завдання спеціальних економічних зон; переваги та недоліки спеціальних економічних зон.

Рис.: 3. Табл.: 2. Бібл.: 9.

Статья посвящена изучению теоретических основ деятельности специальных (свободных) экономических зон как формы территориально-отраслевой организации хозяйства регионов. Выяснено определения и функциональные типы специальных (свободных) экономических зон в соответствии с законодательством Украины. Дана характеристика существующих отечественных специальных (свободных) экономических зон и приведены основные показатели их функционирования. Исследованы основные цели, задачи, выходные критерии, причины и условия создания специальных экономических зон и влияние их деятельности на организацию регионально-хозяйственных систем. Приведена классификация специальных экономических зон. Выяснены основные преимущества и недостатки указанной формы территориально-отраслевой организации хозяйства на основе изучения заграничного и отечественного опыта их функционирования.

Ключевые слова: специальные (свободные) экономические зоны; территориально-отраслевая организация хозяйства региона; цель и задачи специальных экономических зон; преимущества и недостатки специальных экономических зон.

Рис.: 3. Табл.: 2. Библ.: 9.

The article is devoted to the study of theoretical bases of activity of special (free) economic zones as a form of territorial-branch organization of economy of regions. The definitions and functional types of special (free) economic zones according to the legislation of Ukraine have been clarified. The characteristic of existing domestic special (free) economic zones is given and the main indicators of their functioning are given. The basic goals, tasks, initial criteria, reasons and conditions of creation of special economic zones and influence of their activity on the organization of regional economic systems are investigated. The classification of special economic zones is given. The main advantages and disadvantages of the specified form of territorial-branch organization of economy based on the study of foreign and domestic experience of their functioning are revealed.

Keywords: special (free) economic zones; territorial-branch organization of economy of a region; purpose and tasks of special economic zones; advantages and disadvantages of special economic zones.

Fig.: 3. Table: 2. References: 9.

JEL Classification: O100; R100

Постановка проблеми. Економічний розвиток країн здебільшого характеризується значною територіальною неоднорідністю та відмінністю в інтенсивності господарської діяльності, що призводить до виникнення депресивних територій чи регіонів. У світовій практиці для вирішення цієї проблеми накопичений досвід створення такої форми територіально-галузевої організації господарства, як спеціальні економічні зони (СЕЗ) на окремих локальних територіях. Особливістю цих зон є те, що їхнє формування ґрунтується переважно на залученні іноземних інвестицій, а діяльність здійснюється на преференційних умовах типу пільгового оподаткування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різномічні питання та проблему створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон у регіонах України досліджували такі вчені, як О. М. Алимов, О. І. Амоша, Б. В. Буркинський, А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, Б. М. Данилишин, М. І. Долішній, С. І. Дорогунцов, В. І. Куденко, В. І. Ляшенко, В. І. Пила, С. І. Соколенко, Л. Г. Чернюк, О. С. Чмир, М. Г. Чумаченко та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на значний науковий доробок із зазначеної проблеми, динамічність процесу функціонування та розвитку вітчизняних спеціальних (вільних) економічних зон призводить до необхідності перегляду, уточнення та доповнення навних наукових розробок та праць з цієї тематики. З врахуванням вищезазначеного виникає необхідність поглиблення досліджень теоретичних засад діяльності спеціальних (вільних) економічних зон як форми територіально-галузевої організації господарства регіонів.

Мета статті. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон як форми територіально-галузевої організації господарства регіонів, виявлення їхніх основних переваг та недоліків, окреслення негативних факторів та позитивних наслідків функціонування та розвитку СЕЗ.

Виклад основного матеріалу. Спеціальні економічні зони (СЕЗ) є вагомим чинником розвитку світової економіки. У понад 100 країнах світу діють тисячі СЕЗ у вигляді різних форм просторової організації бізнесу, через які проходить приблизно 20 % світового товарообігу [1]. Найуспішніша практика застосування СЕЗ спостерігається в Китаї, США, Бразилії, Великобританії, Швейцарії, країнах Південно-Східної Азії тощо [2]. Перші економічні області, які нагадують сучасні СЕЗ, почали з'являтися в 60-х роках ХХ століття. Спочатку вони виникли в країнах Центральної Америки та Східної Азії, а потім у Західній Європі – Німеччині, Великобританії, Швеції, Італії, Фінляндії, Іспанії. У 1990-х роках СЕЗ з'явилися в країнах Східної Європи: у Польщі, Чехії, Угорщині, Словаччині.

Один із перших термінів, що визначали суть вільної зони, – «вільна гавань» (*porto franco*), згодом, під впливом поширення механізму таких зон, розширення їхніх функцій та цілей подібні формування отримали декілька назв. Сьогодні найбільш поширеним є такий термін, як «вільна економічна зона», який характеризує зону як економічне, а не політичне, соціальне чи інше утворення з вільним (спрощеним та пільговим відносно норм господарського й митного законодавства приймаючої економіки) режимом підприємницької діяльності [3]. Трактують поняття СЕЗ міститься в законодавстві країн, на території яких функціонують такі утворення, у документах міжнародних організацій, асоціацій тощо.

Так, фахівці Світового банку вважають, що спеціальна економічна зона – це територія з чітко визначеними межами, що зазвичай має кордони, один адміністративний центр та податкові пільги, що надаються підприємствам, які фізично розташовані на території зони [4].

В Україні законодавчо визначено подвійний термін – «спеціальна (вільна) економічна зона» (СЕЗ/ВЕЗ), згідно з яким спеціальна (вільна) економічна зона являє собою частину території України, на якій встановлюються і діють спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування і дії законодавства України. На території спеціальної (вільної) економічної зони запроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові та інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб [5]. Водночас визначено, що статус, термін і територія спеціальної економічної зони встановлюються Верховною Радою України шляхом прийняття окремого закону для кожної спеціальної (вільної) економічної зони [5].

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

На території України можуть створюватись спеціальні (вільні) економічні зони різних функціональних типів: вільні митні зони й порти, експортні, транзитні зони, митні склади, технологічні парки, технополіси, комплексні виробничі зони, туристсько-рекреаційні, страхові, банківські тощо. Окремі зони можуть поєднувати в собі функції, властиві різним типам спеціальних (вільних) економічних зон [5].

Сьогодні в Україні створено та функціонує 11 СЕЗ, дані про які наведено в табл. 1 [6].

Таблиця 1

Характеристика та основні показники СЕЗ в Україні

СЕЗ	Територія розташування, площа (га)	Термін дії СЕЗ (роки), початок роботи	Пріоритетні види економічної діяльності	Очікувані результати діяльності СЕЗ (сума залучених інвестицій та кількість робочих місць)
1	2	3	4	5
«Донецьк»	м. Донецьк, Донецька область, площа – 466 га	60 років; діє з 21.07.1998 р.	машинобудування, приладобудування, електротехнічна промисловість; інноваційні проекти зі створення нових матеріалів та виробничих систем	500 млн дол.; 10 тис.
«Азов»	м. Маріуполь, Донецька область, площа – 315 га	60 років; діє з 21.07.1998 р.	розвиток експедиційно-складської, транспортно-сервісної та виробничої сфери	400 млн дол.; 10 тис.
«Закарпаття»	Ужгородський та Мукачівський райони Закарпатської області, площа – 737 га	30 років; діє з 09.01.1999 р.	транспортна, експедиторська діяльність, митні послуги, обслуговування і зберігання транзитних вантажів, пов'язані з ними фінансові функції	1300 млн дол.; 10 тис.
«Інтерпорт Ковель»	м. Ковель, Волинська область, площа - 57 га	20 років Початок роботи: 01.01.2000 р.	транспортна, експедиторська діяльність, митні послуги, обслуговування і зберігання транзитних вантажів, пов'язані з ними фінансові функції	18 млн дол.; 300 од.
«Миколаїв»	м. Миколаїв, площа - 865 га	30 років Початок роботи: 01.01.2000 р.	машинобудування, суднобудування та приладобудування; оброблення деревини та виробництво виробів із деревини, виробництво промислових газів, перероблення пластмаси; будівництво, енергетика, зв'язок та інші	650 млн дол. ; 33 тис.
«Порто-Франко»	м. Одеса, площа - 32 га	25 років Початок роботи: 01.01.2000 р.	обслуговування транзитних вантажів, їх зберігання, сортування, пакування, доробка, надання транспортно-експедиторських та агентських послуг	78 млн дол.; 250 од.
«Порт Крим»	м. Керч, Автономна Республіка Крим, площа - 27 га	30 років. Початок роботи: 01.01.2000 р.	обслуговування транзитних вантажів, їх зберігання, сортування, пакування, доробка, надання транспортно-експедиторських та агентських послуг.	150 млн дол.; 1,5 тис.
«Славутич»	м. Славутич, Київська область, площа – 2 тис. га	Термін дії: до 01.01.2020 р. Початок роботи: 30.06.1998 р.	впровадження нових технологій, ринкових методів господарювання та розвиток інфраструктури СЕЗ "Славутич", поліпшення використання природних та трудових ресурсів тощо.	118 млн дол. США; 2,4 тис.

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5
«Курортополіс Трускавець»	м. Трускавець, Львівська область, площа – 774 га	20 років. Початок роботи: 01.01.2000 р.	лікувально-оздоровчі комплекси; виробництво мінеральних вод; рекреаційний туризм, асєнізація, наукові дослідження у галузі охорони здоров'я.	100 млн дол.; 14,5 тис.
«Яворів»	Яворівський район, Львівської області, площа – 116 тис. га	Термін дії: до 01.01.2020 року. Початок роботи: 17.02.1999 р.	впровадження інноваційних проєктів, видобування вуглеводів, харчова промисловість, легка промисловість, деревообробна та паперова промисловість, виробництво машин та устаткування, будівництво, транспорт.	277 млн дол. США; 7 тис.
«Рені»	м. Рені, Одеської області, площа – 94 га	30 років. Початок роботи: 17.05.2000 р.	обслуговування транзитних вантажів, їх зберігання, сортування, пакування, доробка, надання транспортно-експедиторських та агентських послуг.	58 млн дол. США; 2,6 тис.

Джерело: розроблено автором на підставі [6].

Метою створення спеціальних (вільних) економічних зон є залучення іноземних інвестицій та сприяння їм, активізація спільно з іноземними інвесторами підприємницької діяльності для нарощування експорту товарів і послуг, поставок на внутрішній ринок високоякісної продукції та послуг, залучення і впровадження нових технологій, ринкових методів господарювання, розвитку інфраструктури ринку, поліпшення використання природних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку України (рис. 1) [5].

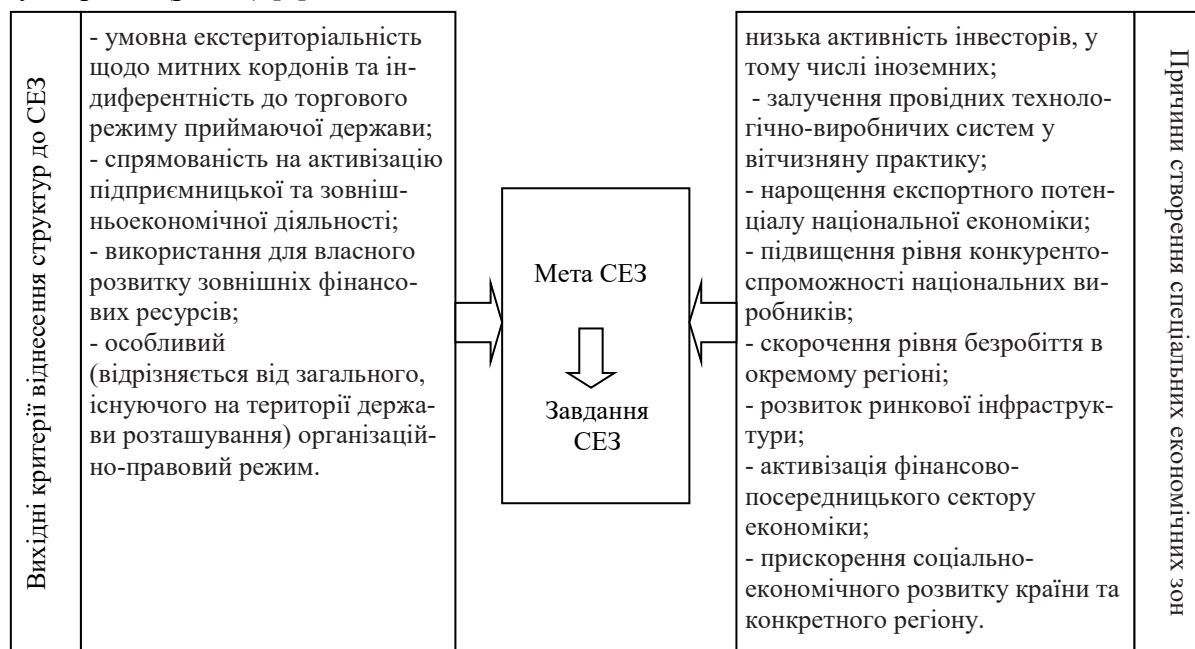

Рис. 1. Цілі, причини та вихідні критерії СЕЗ

Джерело: розроблено автором.

Основним завданням вільних економічних зон є цілеспрямований господарський розвиток території шляхом залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів та активізації зовнішньоекономічних зв'язків. Території пріоритетного розвитку зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності організовуються для створення економічного поживлення в депресивних районах за допомогою використання внутрішніх ресурсів [7, с. 87].

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Головними умовами для створення і ефективного функціонування СЕЗ в Україні є вигідне географічне розташування, наявність зовнішньоекономічних зв'язків, наявність природно-кліматичних умов, значних трудових і природних ресурсів (рис. 2).

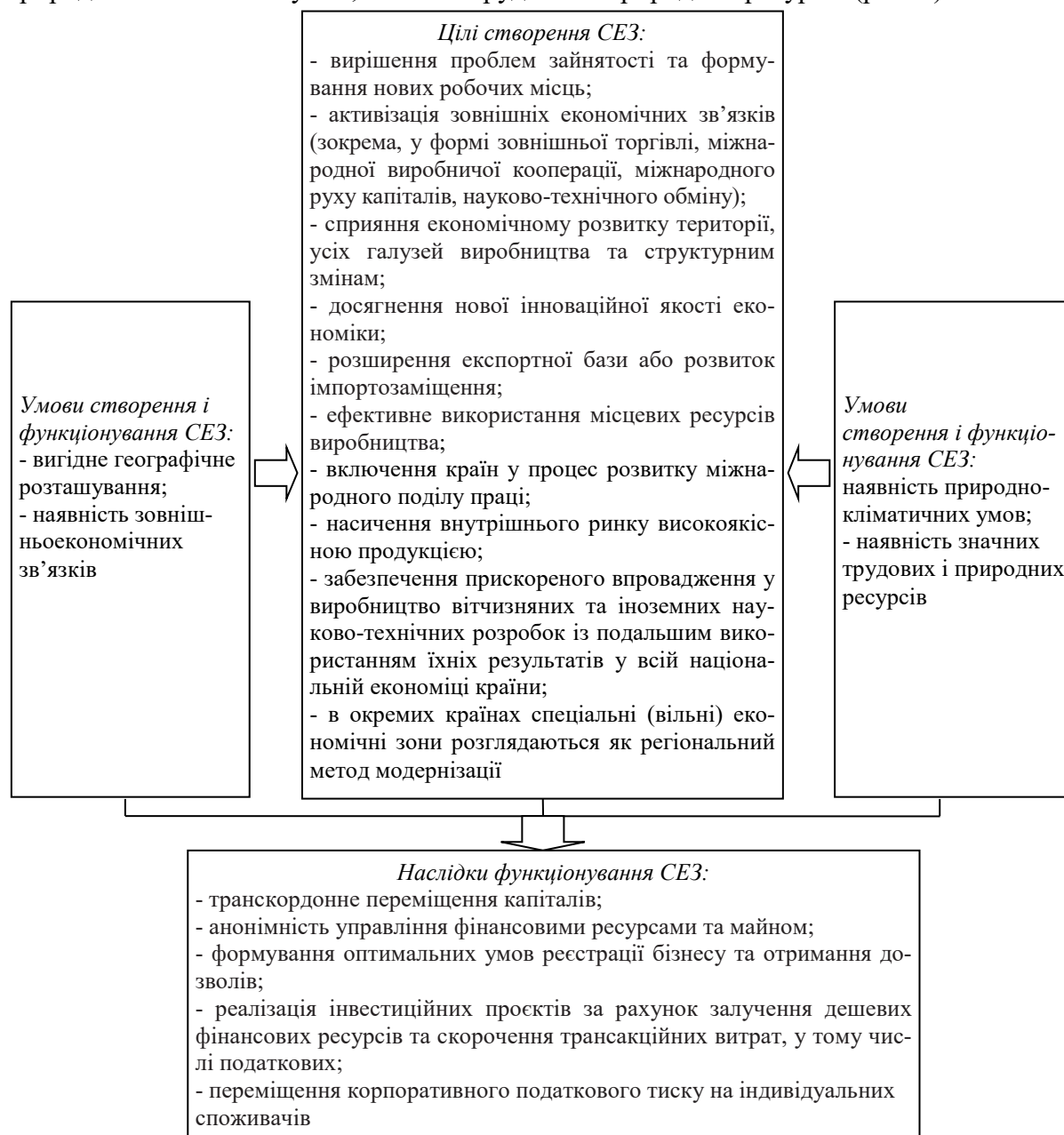

Рис. 2 Вплив функціонування СЕЗ на економічно-господарську систему регіонів
Джерело: розроблено автором на підставі [8].

Узагальнення впливу діяльності спеціальних економічних зон на економічну систему дозволив встановити, що наслідками функціонування спеціальних економічних зон є:

- транскордонне переміщення капіталів;
- анонімність управління фінансовими ресурсами та майном;
- формування оптимальних умов реєстрації бізнесу та отримання дозволів;
- реалізація інвестиційних проектів за рахунок залучення дешевих фінансових ресурсів та скорочення трансакційних витрат, у тому числі податкових;
- переміщення корпоративного податкового тиску на індивідуальних споживачів [8].

Під впливом багатоаспектності підходів, яка спостерігається у визначеннях СЕЗ, формуються і різні погляди на їх класифікацію (табл. 2) [3].

Таблиця 2

Класифікація СЕЗ

Класифікаційна ознака	Види СЕЗ	Характеристика
1	2	3
Місцеположення СЕЗ щодо державних кордонів	Внутрішні	Розташовані у внутрішніх районах країни
	Зовнішні	Розташовані безпосередньо на кордоні
Характер об'єкта зонування	Локальні (точкові)	Такі СЕЗ, що розміщуються в межах спеціально визначеної незаселеної території площею до 500 га та мають лише об'єкти забезпечення життєдіяльності зони
	Комплексні	Такі СЕЗ, що розміщуються на значних площах та мають не лише об'єкти забезпечення життєдіяльності зони
Характер організації	Територіальні	Такі СЕЗ, що охоплюють певну визначену територію, де на всіх суб'єктів підприємництва поширюється спеціальний режим (територіальний підхід)
	Організаційно-господарські	Такі СЕЗ, що охоплюють певну сукупність суб'єктів підприємництва, які мають спільні ознаки, що не залежать від місця їхнього розташування (організаційний підхід)
Характер взаємодії з економікою приймаючої держави	Інтеграційні	До механізму функціонування таких СЕЗ закладений принцип тісної взаємодії із суб'єктами підприємництва поза межами зони
	Анклави	Така зона функціонує у просторі, що є «замкненим» відносно позазональної господарської системи й відкритим для зовнішніх зв'язків
Охоплення зоною визначеної території однієї або кількох суміжних держав	Однаціональні	Такі СЕЗ охоплюють територію однієї країни
	Багатаціональні (міждержавні)	Такі СЕЗ охоплюють території кількох суміжних держав
Значущість вирішуваних завдяки СЕЗ проблем	Загальнодержавні	Функціонування таких СЕЗ впливає на державний розвиток
	Регіональні (місцевого значення)	Функціонування таких СЕЗ впливає на регіональний розвиток
Галузева спрямованість	Моногалузеві	Спрямування СЕЗ на одну галузь
	Багатогалузеві	Спрямування СЕЗ на декілька галузей
Функціональна спрямованість	Зовнішньоторгівельні	Найпоширеніший та найдавніший вид СЕЗ, якому притаманний сталий режим діяльності, який дозволяє використовувати наявні транспортно-географічні та геополітичні переваги країни розташування, потребує відносно невеликих коштів на заснування, а за умови достатньої відпрацьованості проекту має швидку окупність (вільні митні зони, безмитні зони, зони безмитної торгівлі)
	Торговельно-виробничі	Такі СЕЗ є найбільш ефективними, оскільки не лише стимулюють «точкове» зростання виробництва в регіоні розташування, а і сприяють реструктуризації та модернізації приймаючого господарства, активізують науково-технічний обмін, позитивно впливають на зовнішньоторговельний баланс, дозволяють вирішувати проблеми зайнятості та доходів населення тощо (експортно-виробничі, імпоротно-виробничі, зони техніко-економічного розвитку)
	Туристично-рекреаційні	Це не дуже поширений тип вільних зон, який передбачає, що в країні розташування природоресурсного потенціалу мають максимально повно використовуватися туризм та рекреації (рекреаційні, туристичні, комплексні)

Закінчення табл. 2

1	2	3
	Науково-технічні	Є одними із найскладніших утворень серед СЕЗ. Найчастіше вони мають місце в практиці високорозвинених країн та нових індустріальних держав, оскільки базуються на високому інтелектуальному потенціалі приймаючої країни. Проекти науково-технічних зон орієнтовані на довгострокову перспективу, що визначається як тривалістю періоду створення, так і періодом окупності капіталовкладень. Саме вони можуть надати інноваційної спрямованості економіці, допомагають підтримувати високі конкурентні позиції держави в сучасному світі, де фактор науково-технічного прогресу є вирішальним (регіональні інноваційні центри – технополіси, райони інтенсивного наукового розвитку; науково-виробничі парки; локальні інноваційні центри – інкубатори, опорні інноваційні центри)
	Офшорні	Є зручними «гаванями» для діяльності нерезидентів, що не ведуть господарської діяльності в країні, де такі зони розташовані (банківські, страхові, торговельні, інвестиційні, транспортні, з володіння та управління власністю, з надання професійних послуг)

Джерело: розроблено автором на підставі [3; 7; 9].

Вивчення досвіду функціонування СЕЗ за кордоном та в Україні дало змогу виділити їхні переваги та недоліки (рис. 3).

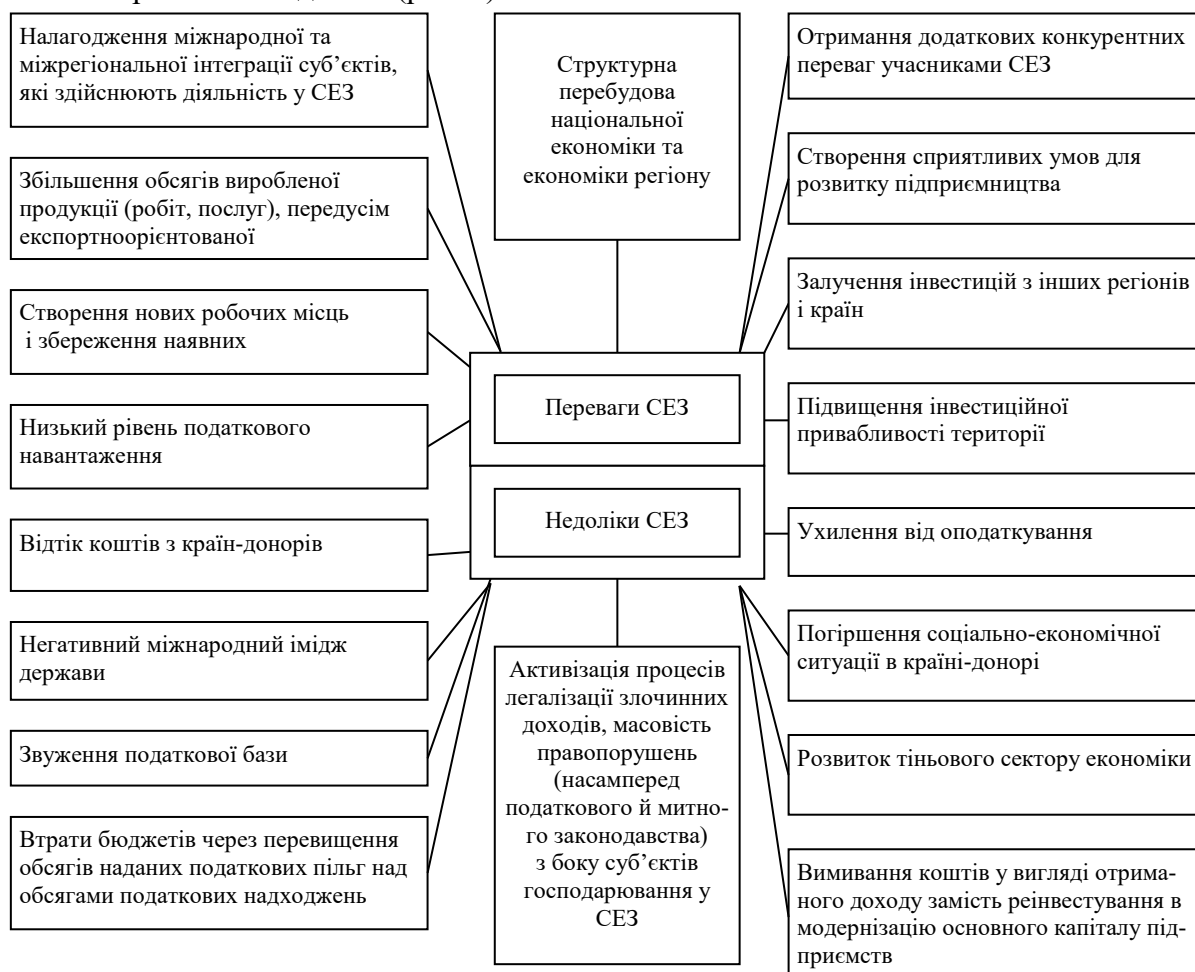

Рис. 3. Переваги та недоліки СЕЗ

Джерело: розроблено автором.

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Висновки і пропозиції. Отже, при функціонуванні спеціальних (вільних) економічних зон як форми територіально-галузевої організації господарства регіону можна виділити такі фактори негативного впливу: політична нестабільність; наявність правових колізій у вітчизняному законодавстві; низький захист інвесторів; наявність передумов для проведення тіньових операцій і незаконної діяльності у СЕЗ; високий рівень бюрократії та корупції; низька державна підтримка інфраструктури.

Водночас успішне функціонування та розвиток СЕЗ у країні приведе, на нашу думку, до таких позитивних наслідків, як трансформація СЕЗ у нові форми просторової організації, насамперед кластер, індустріальні, технологічні, науково-технологічні парки; розвиток пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні; формування «точок зростання» у депресивних регіонах.

Таким чином, СЕЗ є важливими для відродження депресивних, деградуючих і прикордонних територій країни. А також вони є корисними для стимулювання розвитку економіки країни та її регіонів, оскільки допомагають розвитку здорової конкуренції, створюють нові й ефективні моделі управління виробництвом, експортом та інноваціями, а отже, є запорукою ефективного економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Special Economic Zones. Progress, Emerging Challenges, and Future Directions / Eds.: T. Farole, G. Akinci. World Bank Group, 2011. 346 p.
2. Special economic zones. Political priority, economic gamble. The Economist. 2015. April 4. URL: <http://www.economist.com/news/financeandconomics/21647630freetradezonesaremorepopularwithpoliticiansifnot>.
3. Гусев Ю. В. Поняття спеціальних (вільних) економічних зон і територій пріоритетного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 22. С. 59–65.
4. Special economic zones: performance, lessons learned and implications for zone development. The Multi Donor Investment Climate Advisory Services of the World Bank Group (FIAS), 2008. URL: <https://www.wbginvestmentclimate.org/toolkits/investment!generation!toolkit/upload/SEZ!Report!April2008.pdf>.
5. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992 № 2673-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
6. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9a321bee-7eaf-48c9-8888-1933f263a96d&title=OsnovniPokaznikiPoSez?lwjccvqxboakbcv?zfkgedxuoizwskbz?rgtdqesrixsbmfkb?tmwjqqgkuvqzfbz?klwqgmpldnrpcvxl?vqgtkufkepceiqgd?gmpcvocvqgkuvvh?lwqqepojqxbmfkl u?mixsklnrixbjccez?fumynksbjccvqgkl?qlnhmpepcojjsia?esrzkufumynkbjz?mwsixufrihfbtmyu?vxbcesiahvqgkuvh?wsbjsbceiqqnmyu?cvhydxbttdnzriq?plufbzrihojjsrzf?ioclnydgmixbtkuf?kepcoakldnrpldnr?ahocezwskskbzriq?vqgkumywjzynrgtm?klnriocsepeihvxb?klnaynzarvpqnmyu>.
7. Чмир О. С. Спеціальні (вільні) економічні зони і території пріоритетного розвитку (науково-методичні аспекти). Київ: Східний видавничий дім, 2001. 276 с.
8. Штань М. В. Спеціальні економічні зони України в умовах глобалізації світового господарства. *Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал*. 2015. № 10. С. 71–77.
9. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми / О. М. Алимов та ін.; за заг. ред. В. І. Ляшенка; ІЕП НАН України, КПУ. Запоріжжя: КПУ, 2014. 798 с.

References

1. Farole, T., Akinci, G. (Eds.) (2011). *Special Economic Zones. Progress, Emerging Challenges, and Future Directions*. World Bank Group [in English].
2. *Special economic zones. Political priority, economic gamble* (April 4, 2015). The Economist. Retrieved from <http://www.economist.com/news/financeandconomics/21647630freetradezone> saremorepopularwithpoliticiansifnot.

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

3. Husiev, Yu. V. (2015). Poniattia spetsialnykh (vilnykh) ekonomichnykh zon i terytorii priorytetnoho rozvytku [The concept of special (free) economic zones and territories of priority development]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, 22, 59–65 [in Ukrainian].
4. *Special economic zones: performance, lessons learned and implications for zone development. The Multi Donor Investment Climate Advisory Services of the World Bank Group (FIAS) (2008)*. Retrieved from <https://www.wbginvestmentclimate.org/toolkits/investment!generation!toolkit/upload/SEZ!Report!April 2008.pdf>.
5. Pro zahalni zasady stvorennia i funktsionuvannia spetsialnykh (vilnykh) ekonomichnykh zon [On the general principles of the creation and operation of special (free) economic zones]. № 2673-XII (on October 13, 1992). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua>.
6. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy Ministry of economic development, torhivli ta silskoho hospodarstvo Ukrainy. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9a321bee-7eaf-48c9-8888-1933f263a96d&title=OsnovniPokaznikiPoSez?lwjccvqxboakbcv?zfkgedxuoizwskbz?rgtdqesrixsbmfkb?tmwjqqgkuvqezfbz?klwqgmpldnrncvxl?vqgkufkepcieiqgd?gmpevocvqgkuvhvh?lwqqepojqxbmfkl u?mixsklnrixbjccez?fumynksbjccvqgkl?qxlnhmpcpojjsia?esrzfkufumynkbjz?mwsixufrihfbtmyu?vxbcesiahvqgkuvh?wsbjbsceiqqnhyu?cvhydxbttdnzriq?plufbzrihojjsrzf?ioclnydgmixbtkuf?kepcokldnrpldnr?ahocezwskskbzriq?vqgkumywjzrynrgtm?klnrioccepeihvxb?klnaynzarvpqnhmy>.
7. Chmyr, O. S. (2001). *Spetsialni (vilni) ekonomichni zony i terytorii priorytetnoho rozvytku (naukovometodychni aspekty) [Special (free) economic zones and territories of priority development (scientific and methodological aspects)]*. Kyiv: East Publishing House [in Ukrainian].
8. Shtan, M. V. (2015) Spetsialni ekonomichni zony Ukrainy v umovakh hlobalizatsii svitovoho hospodarstva. Aktualni problemy ekonomiky [Special economic zones of Ukraine in the conditions of globalization of the world economy]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current problems of economics*, 10, 71–77 [in Ukrainian].
9. Liashenko, V. I. (Ed.) (2014). *Pershyi etap modernizatsii ekonomiky Ukrainy: dosvid ta problemy. [The first stage of modernization of the Ukrainian economy: experience and problems]*. Zaporizhzhia: KPU [in Ukrainian].

Самійленко Галина Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та державної служби, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Самойленко Галина Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента и государственной службы, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Samiilenko Halyna – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Department of Management and Public Service, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenko Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: galinamy@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6844-647X>

ResearcherID: V-9327-2018